

Tarih Okulu
Ocak – Nisan 2010
Sayı VI, 17-32.

OSMANLI-SAFEVİ MÜNASEBETLERİNE DAİR TÜRKİYE'DE YAPILAN ÇALIŞMALAR HAKKINDA BİRKAÇ NOT VE BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

Özer KÜPELİ*

Özet

Osmanlı-Safevi münasebetlerine dair yapılan çalışmalar daha ziyade siyasî ve askerî mevzular hakkındadır. Bununla birlikte tarafların kültürel ve ekonomik ilişkileri, idarî teşkilattaki benzerlikler, mücadelenin toplumsal sonuçları ise ihmal edilmiştir. Diğer taraftan Türkiye'de Safevi tarihi ile ilgili araştırmalar da yetersizdir.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı-Safevi münasebetleri, Osmanlı Devleti, Safevi Devleti, Türk tarihçiliği*

Abstract

The studies on the Ottoman-Safavid relations rather than their political and military subject matter is about. However, cultural and economic relations of the parties, administrative organization of the similarities, the social consequences of the struggle has been neglected. On the other hand, research on Safavid History is quite inadequate in «Türkiye».

Key Words: *Ottoman-Safavid relations, Ottoman Empire, Safavids, Turkish historiography*

Safevi tarikatının Anadolu ile irtibatı daha eski olsa da, Osmanlı ve Safevi devletleri arasındaki resmî ilişkilerin Şeyh Safiyüddin'in altıncı batından torunu olan İsmail'in 1501'de Tebriz'de şahlığını ilan etmesiyle başladığını söylemek

---

* Dr., *Ege Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü*. okupeli@gmail.com

mümkündür. Ancak ilişkiler Şah İsmail'in Anadolu'ya yönelik faaliyetlerinin Osmanlı hâkimiyeti için açık tehdit içermesi nedeniyle olumsuz bir havada başladı ve gelişti. Taraflar iki asırdan uzun süren komşuluklarının ilk yüz elli yılı boyunca pek çok kez savaştılar. 1639'daki Kasr-ı Şirin barışı Osmanlı-Safevi ilişkilerine uzun süreli bir sükûnet getirdi. İki devlet arasındaki barış süreci 1722'de Afganlıların İran'a girmesiyle ilişkilerin tekrar bozulduğu döneme kadar devam etti.

Türk tarihçiliğinde yeterli ilgiyi gördüğünü söyleyemeyeceğimiz Osmanlı-Safevi münasebetlerine dair yapılan çalışmaların büyük kısmı ilk karşılaşmalardan 1555 Amasya Antlaşması'na kadar olan dönemi kapsar niteliktedir ve genellikle ilişkilerin siyasî-askerî seyrine odaklanılmıştır. Bununla birlikte çalışmalarda genel olarak öne çıkan husus mücadelenin mezhep ayrılığından kaynaklanan bir durum olduğudur. İlk dönemler için mezhep ayrılığının çatışmaya yol açtığı fikri doğru olsa da, yaklaşık yüz elli yıl devam eden bir savaş sürecini sadece bu nedene dayandırmak yeterli değildir.¹ Zira Osmanlı-Safevi mücadelesi salt Sünnî-Şîî karşıtlığından öte iç ve dış dinamiklerin, bölgesel çeşitliliklerin, uluslararası ittifakların ve jeopolitik kaygıların da etkili olduğu bir mücadeledir.

Mezhep ayrılığı şüphesiz Osmanlı-Safevi münasebetlerinde belirleyici faktörlerden birisiydi. Bununla birlikte akademik tarihçiliğin odaklandığı konunun Sünnî-Şîî çatışmasından ziyade Safevilerin Anadolu topraklarında yürüttükleri propaganda faaliyetleri ve bunun yol açtığı sorunlar olduğu dikkati çekmektedir. Bilhassa Osmanlı merkezî idaresinin Safevi Şiîliğini benimseyen ve on iki dilimli kızıl taç ve kızıl sarık giymeleri dolayısıyla «Kızılbaş» olarak adlandırdığı zümrelere karşı takip ettiği sert siyaset Osmanlı halk İslâm'ının «Sünnîlik» ve «Kızılbaşlık» olarak bölünmesine yol açmıştı. Öte yandan yönetimin Kızılbaşlara karşı uzun süre takibat ve cezalandırma siyaseti

---

¹ Bu tarz yorumlar muhtemelen Safevilerin başlangıçtan itibaren millî bir İran devleti olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Mesela bkz. "İranlıların Türklere karşı takip ettiği siyasetin temelinde Şiîlik duygusunun yattığı açık bir şekilde görülmektedir. Bunun sebebi araştırıldığı zaman, Türk-İslâm kültürü içinde eriyip kaybolmaktan korkan İranlıların İslâm aleminde ayırıcı ve radikal görüşlere yer veren Şiîliğe sıkı sıkı sarıldıkları, millî benliklerini ve kültürlerini muhafaza etme isteği ile hareket ettikleri görülür. Dolayısıyla İran'ın, İslâm dünyasının önderliğini yapmış Türkiye ile olan ilişkilerinde Şiîlik başlıca rolü oynamıştır.", bkz. Saray (1999), V-VI. Tam olarak mezhep ayrılığı demese de, Bekir Kütükoğlu Osmanlıların Safevilerle mücadeleye girişmesinin temelinde "nefs-i müdafaa" duygusunun yattığını, yani Safevilere karşı Anadolu'nun siyasî ve sosyal yapısını korumak içgüdüsüyle hareket ettiklerini ileri sürmektedir, bkz. Kütükoğlu (1993), XIII.

Osmanlı – Safevi Münasebetlerine Dair Birkaç Not

uygulaması etkileri günümüzde dahi hissedilecek biçimde onların giderek Sünnî toplumdaki dışlanmalarına ve devletten uzaklaşmalarına neden olmuştu.² İşte bu mesele hâlihazırda akademik tarihçilik kadar popüler tarihçiliğinin de oldukça ilgisini çeken bir konudur. Yalnız bunların birçoğu konuya dar bir kapsamdan ve önyargıyla yaklaştıklarından gerçeklikten uzak basit ve sığ yorumlarda bulunmaktadır.³ Bu tarz görüşlerin yaygınlık kazanmaması için akademik tarihçiliğin Alevilik-Bektaşılık çalışmaları üzerinde daha fazla yoğunlaşması olumlu bir gelişme olacaktır.⁴

Osmanlı-Safevi münasebetleriyle alakalı çalışmalarda göze çarpan bir diğer husus kullanılan kaynaklardır. İstisnalar olsa da bu konuyla ilgili araştırmaların büyük kısmı Osmanlı kaynaklarına dayalı olarak yapılmıştır. Bu durum haliyle meseleye Osmanlı bakış açısını yansıtmakta, bütüncül bir yaklaşımı mümkün kılmamaktadır.⁵ Safevi Devleti'ne ait bir arşivin günümüze ulaşamamış olması⁶ tarafların ilişkileri üzerine çalışan tarihçilerin haliyle ağırlığı Osmanlı arşivine vermelerinde etkilidir. Fakat olmayan arşivlerin eksikliğini kapatacak şekilde XVI-XVII. yüzyıllara ait ziyadesiyle Safevi vakayinamesi mevcuttur ve bunlar sayesinde meselenin Safevi boyutu yeterince ortaya konulabilir.⁷ Kaldı ki Osmanlı-Safevi münasebetleri üzerine yapılacak

---

² Ocak (1999), 141-143; Savaş (2002), 907-919.

³ Mesela bu tarz kitaplardan birinde Türkmenlere karşı devletin takip ettiği siyaset devşirme veziriazamların tekelindeki devlet erkinin Anadolu Türk unsuruna karşı kullanıldığı bir tür sınıf çatışması olarak yorumlamaktadır, bkz. Çetinkaya (2005), 462-463.

⁴ Mesela Saim Savaş'ın Alevilerle ilgili çalışması bu bağlamda önemli ve örnek bir çalışmadır, bkz. Savaş (2002).

⁵ Aslen bir doktora tezi olan ve yakın bir zamanda da basılmış Remzi Kılıç'ın *Kanuni Devri Osmanlı-İran Münasebetleri (1520-1566)* başlıklı araştırmasında bir tane bile Safevi tarihinin kullanılmadığı dikkati çekmektedir.

⁶ Birkaç ferman, temlik ve berat dışında Safevi döneminden günümüze kalmış arşiv malzemesi bulunmamaktadır. Hatta İran'da bu alanda yapılmış yayınlar dahi Osmanlı arşiv belgelerinin neşriden ibarettir. Nitekim Kaçarlar devrinde Osmanlı-İran münasebetlerine dair neşredilmiş bir belge külliyatından da bu durum anlaşılmaktadır. Söz konusu yayının tanıtımı ve muhtevası hakkında bkz. Aka (2001), 713-737.

⁷ Safevi tarihçileri ve eserleri hakkında bkz. Quinn (2000); Quinn (2003) ve Walsh (1962), 196-209.

çalışmalarda bazen Ermeni ve Gürcü vakayinameleri⁸ ile batılı seyyahların eserlerinde dahi ilginç ve önemli ayrıntılara tesadüf edilebilmektedir.⁹

Osmanlı-Safevi münasebetlerine hasredilmiş çalışmalarda daha önce de söylediğimiz üzere siyasî ve askerî konulara ağırlık verilmiştir. Oysa ortak bir coğrafyada Türk kültürüne dayalı olarak kurulmuş iki devletten bilhassa Safevilerin idarî teşkilat ve müessese bakımından Osmanlılardan etkilendikleri muhakkaktır. Safeviler kendilerinden önce aynı coğrafyaya egemen olmuş İlhanlı ve Akkoyunlu devlet geleneğini doğal olarak sahiplenmişlerdi. Lakin Çaldıran'da Osmanlılar karşısında alınan yenilgi sonrasında devlet kurumlarının yetersizliği anlaşılınca başta ordu olmak üzere Osmanlı Devleti örnek alınarak yeni bir yapılanmaya gidildi.¹⁰ Bununla birlikte Safevi Devleti'nin gerçek manada kurumsal bir yapıya kavuşması ancak Şah I. Abbas (1587-1629) zamanında mümkün oldu. Tahta çıktıktan sonra ilk iş olarak Osmanlı kapıkulu teşkilatını andıran bir şekilde hassa ordusu kurmaya teşebbüs eden Şah Abbas Kafkasya'da yaşayan Hıristiyan toplulukların (Gürcü, Ermeni ve Çerkez) mensuplarından oluşan ve ücretleri merkezî hazineden ödenen «*Gulâmân-ı Hâssa-i Şerife*» adıyla ateşli silahlarla donatılmış bir ordu meydana getirdi.¹¹ Diğer taraftan devlet yönetiminde büyük etkinliğe sahip aristokrat Kızılbaş beylerinin otoritesini güç kullanarak bitirdi ve yüksek makamlara sarayda yetişen kul kökenli Gürcü ve Ermenileri getirdi. Benzerlerini Osmanlı Devleti'nde de gördüğümüz bu uygulamalar bile tarafların müessese bazında karşılaştırılmalı bir şekilde çalışılmasına ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

İki devletin ilişkilerinde ihmal edilen konulardan birisi de meselenin ekonomik boyutudur. Zira her iki devlette başlangıçtan itibaren diğerinin uluslararası ticaretten elde edeceği kazancı baltalamak gibi bir çaba içerisindeydi ve yeri geldiğinde askerî politikalarını buna göre şekillendirmekteydi. Bununla birlikte bizim bu konuda bildiklerimizin çoğu Halil İnalçık'ın araştırmalarından ibarettir.¹² Yine de Şah Abbas'ın Osmanlıları

⁸ Nitekim XVII. yüzyıla ait bir Ermeni vakayinamesinde IV. Murad'ın Revan seferi ile hiçbir Osmanlı ve Safevi kaynağında bulunmayan ilginç ve bir o kadar da önemli bilgiler bulunmaktadır. Deacon (2004), 81, 112-113.

⁹ Örneğin İtalyan seyyah Pietro della Valle XVII. yüzyılın başlarında Türkiye'den İran'a seyahat etmiş, Halil Paşa'nın Erdebil Seferi sırasında (1616-1618) bizzat Şah Abbas'ın yanında bulunarak Safevi cephesinde yaşananlara şahit olmuş ve gelişmeleri mektuplar halinde kaleme aldığı seyahatnamesine aktarmıştır. Viaggi, I, (1843), 620-785 arasındaki muhtelif sayfalar.

¹⁰ Yazıcı (2001), 57-59.

¹¹ Lockhart (1959), 91-93.

¹² İnalçık (2000), 302-306; İnalçık (1996), 203-258.

Osmanlı – Safevi Münasebetlerine Dair Birkaç Not

uluslararası ticaretten dışlamak maksadıyla XVII. yüzyıl başlarında Avrupalılarla iktisadî ve siyasî işbirliği kurma teşebbüsleri ve bunun yol açtığı sonuçlar gibi bazı mevzularda daha detaylı araştırmalar yapılabilir. Zira bu konu bağlamında Hollanda, İspanya ve İtalya arşivlerindeki belgeler hâlâ araştırılmayı beklemektedir.

Sonuç olarak Osmanlı-Safevi münasebetlerinin siyasî-askerî seyir dışında diğer yönleriyle ihmal edildiği bir gerçektir. Bu nedenle bundan sonra yapılacak araştırmaların kültürel ve ekonomik ilişkiler üzerine yoğunlaştırılması, müessese bağlamında karşılaştırılmalı çalışmalar yapılması daha doğru olacaktır. Ayrıca Türk tarihçiliğinin eksik bıraktığı bir konu da Safevi Devleti tarihinin araştırılmasıdır. Diğer Türk devletlerinin tarihini araştırmada gösterilen ilgi ne yazık ki bugüne kadar Safevi Devleti için söz konusu olmamıştır. Bu devletin tarihiyle ilgili Türkiye'de yapılan az sayıdaki çalışma da zaten İran vatandaşları tarafından yapılmıştır. Bu yazı bağlamında ileri sürülen fikirler aşağıda Osmanlı-Safevi münasebetlerine dair verilen genel bibliyografya incelendiğinde daha iyi anlaşılacaktır.¹³

KİTAPLAR

Ali Ekber Diyanet, *İlk Osmanlı-İran Anlaşması (1555 Amasya Müsahası)*, İstanbul 1971.

Ali Sinan Bilgili, *Osmanlı İnan ve Azerbaycanı (16. ve 18. Yüzyıllar Sosyal ve Ekonomik Tarih)*, Erzurum 2004.

Asafî Dal Mehmed Çelebi, *Şecâ'atnâme, Özdemirođlu Osman Paşa'nın Şark (Doğu) Seferleri*, (Haz. Abdülkadir Özcan), İstanbul 2006.

Aygün Attar, *XVII. Asrın Başlarında Safevi-Osmanlı Siyasi İlişkileri*, İstanbul 2001.

Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyâsî Münasebetleri (1578–1612)*, İstanbul 1993.

Fahrettin Kırzioğlu, *Osmanlılar'ın Kafkas-İllerini Fethi (1451–1590)*, Ankara 1993.

Faruk Sümer, *Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Ankara 1992.

---

¹³ Bu makalede yurtdışında yayınlanmış kitap ve makaleler Türkçeye tercüme edilmiş olsalar bile değerlendirme dışı tutulmuşlardır.

Özer Küpeli

H. Mustafa Eravcı, *Asafî Dal Mehmed elebi ve Şecaatname*, İstanbul 2009.

İran ve Türkiye Arasındaki Tarihi ve Kültürel İlişkiler Konulu Makaleler Mecmuası I, Ankara 2002.

Mehmet Saray, *Türk-İran İlişkileri*, Ankara 1999.

Mehmet Saray, *Türk-İran M n sebetlerinde Ş liliğın Rolü*, Ankara 1999.

Nihat etinkaya, *Kızılbaş Türkler: Tarihi Oluşumu ve Gelişimi*, İstanbul 2004.

Osman G.  zg denli, *Ortaçağ Türk-İran Tarihi Araştırmaları*, İstanbul 2006.

Remzi Kılıç, *Kanuni Devri Osmanlı-İran Münasebetleri (1520-1566)*, İstanbul 2006.

Remzi Kılıç, *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı-İran Siyasî Antlaşmaları*, İstanbul 2001.

Saim Savaş, *XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik*, Ankara 2002.

Taha Akyol, *Osmanlı'da ve İran'da Mezhep ve Devlet*, İstanbul 1999.

Tahsin  nal, *IV. Murad ve Bağdat Seferi*, (Yay. Haz. Ali Güler-Suat Akg l), Ankara 2001.

SEMYOZYUM KİTAPLARI

Birinci Uluslararası Şah İsmail Hatai Sempozyum Bildirileri (9-11 Ekim 2003-Ankara), (Haz. G lağ  z), Ankara 2004.

Uluslararası Safeviler ve Şah İsmail Sempozyumu, 8 Kasım 2009-İstanbul, Garip Dede Türbesi Koruma Onarma ve Yaşatma Derneği (henüz basılmamıştır).

Tarihten Günümüze Türk-İran İlişkileri Sempozyumu (16-17 Aralık 2002), Ankara 2003.

TEZLER

Doktora

Abdurrahman Ateş, *Avşarlı Nadir Şah ve Döneminde Osmanlı-İran Mücadeleleri*, Isparta Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Isparta 2001.

Osmanlı – Safevi Münasebetlerine Dair Birkaç Not

Babak Javanshir, *İran'daki Türk boyları ve boy mensubu kişiler (Safevî Dönemi I. Şah Tahmasb hâkimiyetinin sonuna kadar / 1576)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 2007.

Bilal Dedeyev, *XV. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti-Azerbaycan İlişkileri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Konya 2004.

Doğan Kaplan, *Buyruklara Göre Kızılbaşlık*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Konya 2008.

Giyas Şükurov, *Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve I. Şah İsmâil Devri (907-930/1501-1524)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı, İstanbul 2006.

Hasan Geyikoğlu, *Selçuklular'dan Safeviler'e Sa'd-Çukuru*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1998.

Kerim Yans, *IV. Murad Devrinde Osmanlı-Safevî Münâsebetleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Kürsüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1977.

Mahmud Hamçı, *IV. Murad Devrinde Osmanlı-Safevî Hudutlarının Tayini*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1978.

Mehmet Çelenk, *16. ve 17. Yüzyıllarda Safevî Şiîliği*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Bursa 2005.

Nader Nejat, *XVI. Asırda İran Kaynaklarına Göre Osmanlı-Safevî Münasebetleri (1502-1590, 1620)*, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Erzurum 1986.

Nebi Gümüş, *XVI. Asır Osmanlı-Gürcistan İlişkileri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarih ve Sanatları Anabilim Dalı, İstanbul 2000.

Ömer Faruk Teber, *XVI. Yüzyılda Kızılbaşlık Farklılaşması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara 2005.

Özer Küpeli, *Osmanlı-Safevî Münasebetleri (1612-1639)*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, İzmir 2009.

Raif İvecan, *Osmanlı Hâkimiyetinde Revan (1724-1746)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 2007.

Özer Küpeli

Razaulhak Şah, *Osmanlıların Şark Siyaseti (1539-1658)*, II cilt, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-CoĒrafya Fakültesi, Ankara 1970.

Rıza Yıldırım, *Turkomans between Two Empires: The Origins of the Qizilbash Identity in Anatolia (1447-1514)*, Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara 2008.

Saim Arı, *Osmanlı Arşiv Kaynakları IŐıĒında Nadir Şah - I. Mahmut Dönemi Ehli Sünnet-Őii DiyaloĒu*, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Urfa 2001.

Seyyid Kazım Ruhani, *XVI.-XVII. yüzyıllarda Osmanlı ve Safevi Esnaf TeŐkilatı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyet Tarihi Kürsüsü, İstanbul 1976.

Shahi Ahmedov, *Azərbaycan'da ŐiiliĒin Yayılma Süreci*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara 2005.

Őapur Ensari, *1588-1619 Yılları Arasında Osmanlılar ve Şah Abbas I*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-CoĒrafya Fakültesi, Ankara 1962.

Zülfiye Velieva, *Safevi Devlet TeŐkilatı (Tezkiretü'l-M l k'e Göre)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 2007.

Yüksek Lisans

Cihat AydoĒmuŐoĒlu, *Tarihte Tebriz*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 2007.

Ebru Sönmez, *An Acem Statesman in the Ottoman Court: İdris-i Bidl s  and the Making of the Ottoman Policy on Iran*, Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara 2006.

Emrah Naki, *Şah Abbas Döneminde İran-İspanya İlişkileri (1587-1629)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 2009.

İsa Őevik, *Şah Tahmasb (1524-1576) ile Osmanlı Sarayı Arasında Teati Edilen Mektupları İŐeren 'M nŐeat-ı Atık'in Edisyon Kritisini ve DeĒerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarih ve Sanatları Anabilim Dalı, İzmir 2008.

Osmanlı – Safevi Münasebetlerine Dair Birkaç Not

Nevzat Şensizoğulları, *Şah İsmail Devrinde Anadolu'da Safevî-Alevî Faaliyetleri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı, İstanbul 2005.

Nilgün Dalkesen, *15. ve 16. Yüzyıllarda Safevi Propagandası ve Etkileri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara 1999.

Vagif Resulov, *Azerbaycan'ın Tarihi Coğrafyası*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 2000.

Veysel Gürhan, *Safevi Devleti'nden Osmanlı Devleti'ne İltica Eden Önemli Devlet Adamları*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Diyarbakır 2005.

Yunus Emre Konuk, *Sultan IV. Murad'ın Bağdat Seferi ve Kasr-ı Şirin Antlaşması*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Afyonkarahisar 2005.

Zülfikar Nahiye, *Azerbaycan'da Tasavvufî Hareketler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara 2004.

Zülfıye Veliyeva, *11.-15. Yüzyıllarda Azerbaycan'da Türkmenler (Oğuzlar)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 2000.

MAKALELER

Abdullah Gündoğdu, “Türkistan'da Osmanlı-İran Rekabeti”, *Osmanlı*, I, (edt. Güler Eren), Ankara 1999, s. 581-587.

Abdurrahman Siler, “Şah İsmail Yavuz Selim Mücadelesinde Amaçlar ve Araçlar”, *Birinci Uluslararası Şah İsmail Hatai Sempozyum Bildirileri (9-11 Ekim 2003-Ankara)*, (Haz. Gülağ Öz), Ankara 2004.

Ahmet Gökbel, “Osmanlı Safevi Münasebetlerinde Varsak Türkmenlerinin Konumu”, *Birinci Uluslararası Şah İsmail Hatai Sempozyum Bildirileri (9-11 Ekim 2003-Ankara)*, (Haz. Gülağ Öz), Ankara 2004.

Ahmet Taşğın, “Safevî-Osmanlı Savaşı'ndan İtibaren Dinî Söylemin Siyasal Propaganda Aracı Olarak Kullanılması: Dede Kargın Örneği”, *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 49, (2009), s. 209-224.

Özer Küpeli

Ahmet Yaşar Ocak, “Alevilik Tarihinin Temel Bir Problemi: Alevilik ve Nizari İsmaililiği”, *Uluslararası Bektaşilik ve Alevilik Sempozyumu I: Bildiriler ve Müzakereler*, Isparta 2005, s. 26-33.

Ahmet Yaşar Ocak, “Babaîler İsyanından Kızılbaşlığa: Anadolu'da İslâm Heterodoksisinin Doğuş ve Gelişim Tarihine Kısa Bir Bakış”, *Bellekten*, LXIV/229, (Nisan 2000), s. 129-159.

Ahmet Yaşar Ocak, “Osmanlı Kaynaklarında ve Modern Türk Tarihçiliğinde Osmanlı-Safevî Münasebetleri (XVI.-XVII. yüzyıllar), *Bellekten*, LXVI/246, (Ağustos 2002), s. 503-516.

Ali Sinan Bilgili, “18. Yüzyıl Osmanlı-Safevî Mücadelesinde Ermeniler”, *Ermeni Araştırmaları 2. Türkiye Kongresi, Ermeni Araştırmaları Enstitüsü, (29-30 Mayıs 2004)*, I, Ankara 2007.

Ali Sinan Bilgili, “Türk Devlet Hiyerarşisinde Boy Beyi (Safevi ve Osmanlı Örnekleri)”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 149, (Nisan 2004), s. 101-128.

Ali Sinan Bilgili, Osmanlı Tarih Yazarlarının Algısıyla Türkiye-İran İlişkilerinde Siyasî Karakterin Dinî Söylemi: “Kızılbaşlık”, *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 27, (2003), s. 21-41.

Ataullah Hasani, “İran Kaynaklarında Osmanlı Haberleri”, *İran ve Türkiye Arasındaki Tarihi ve Kültürel İlişkiler Konulu Makaleler Mecmuası 1*, Ankara 2002, s. 87-116.

Attâullah-i Hasanî, “İranlı Tarihçilere Göre Osmanlı İnan İlişkilerindeki Krizin Nedenleri (985-1049/1577-1639)”, *Tarihten Günümüze Türk-İnan İlişkileri Sempozyumu (16-17 Aralık 2002)*, Ankara 2003.

Aygün Attar, “Şah İsmail'in Türk Tarihinde Yeri”, *Birinci Uluslararası Şah İsmail Hatai Sempozyum Bildirileri (9-11 Ekim 2003-Ankara)*, (Haz. Gülağ Öz), Ankara 2004.

Behset Karaca, “Osmanlı Devleti'nde Konar-Göçer Zümrelerin (Yörükler) Safevi Devletiyle İlişkileri”, *Araştırmalar*, 14, (2005), s. 17-36.

Behset Karaca, “Safevî Devleti'nin Ortaya Çıkışı ve II. Bayezid Dönemi Osmanlı-Safevî İlişkileri”, *Türkler*, IX, Ankara 2002, s. 409-418.

Behset Karaca, “Yavuz Sultan Selim Dönemi Osmanlı-Safevi İlişkileri (1512-1520)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 9, (2003), s. 71-86.

Osmanlı – Safevi Münasebetlerine Dair Birkaç Not

Bilal Dedeyev, “15-16. Yüzyıllarda Osmanlı-Azerbaycan İlişkileri Bağlamında Halvetiye Tarikatı”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, (2009), VI/1, s. 91-106.

Bilal Dedeyev, “Çaldıran Savaşı'na Kadar Osmanlı-Safevi İlişkilerine Kısa Bir Bakış”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, II/6, (Kış 2009), s. 126-135.

Bilal Dedeyev, “Safevi Tarikatı ve Osmanlı Devleti ile İlişkileri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, I/5, (Sonbahar 2008), s. 205-223.

Bilgehan Atsız Gökdağ, “Selimnâmelerde Osmanlı-Safevî İlişkileri”, *Birinci Uluslararası Şah İsmail Hatai Sempozyum Bildirileri (9-11 Ekim 2003-Ankara)*, (Haz. Gülağ Öz), Ankara 2004.

Cüneyt Kanat, “Çaldıran Savaşı Esnasındaki Osmanlı-Safevi Mücadelesinde Memlûk Devleti'nin Tutumu”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, IV, (2000), s. 65-74.

Emin Kırkıl, “Şah İsmail'in Safevi Devlet Kurumlarında Yapmış Olduğu Düzenlemeler”, *Birinci Uluslararası Şah İsmail Hatai Sempozyum Bildirileri (9-11 Ekim 2003-Ankara)*, (Haz. Gülağ Öz), Ankara 2004.

Fahri Unan, “XV ve XVI. Asırlarda İslâm Dünyâsında Osmanlı Gücü”, *Türk Yurdu*, XXIII/190, (Haziran 2003), s. 37-43.

Faruk Söylemez, “Anadolu'da Sahte Şah İsmail İsyanı”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 17, (2004/II), s. 71-90.

Feridun Emecen, “Osmanlı Devleti'nin Şark Meselesinin Ortaya Çıkışı: İlk Münasebetler ve İç Yansımaları”, *Tarihten Günümüze Türk-İran İlişkileri Sempozyumu (16-17 Aralık 2002)*, Ankara 2003.

Feridun Emecen, “XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı Devleti'nin Doğu ve Batı Siyaseti”, *XV ve XVI. Asırları Türk Asrı Yapan Değerler*, İstanbul 1997.

Göknur Göğebakan, “Doğu Anadolu'nun Osmanlı Hâkimiyetine Girişi”, *Türkler*, IX, Ankara 2002, s. 459-469.

Gülseren Özdemir, “İki Devlet Karşısında Pir Sultan Abdal”, *Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri, 21-25 Mayıs 2007*, I, Sivas 2007, s. 227-240.

H. Mustafa Eravcı, “Safevî Hanedanı”, *Türkler*, VI, Ankara 2002, s. 882-892.

Halil İbrahim Bulut, “Osmanlı-Safevî İlişkilerinde Ulemanın Rolü: Kemal Paşazâde Örneği”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, VIII, (Ocak-Nisan 2005), s. 179- 195.

Özer Küpeli

Halil Sahilliođlu, “Dördüncü Murad'ın Bağdat Seferi Menzilnamesi (Bağdat Seferi Harp Jurnalı)”, *Belgeler*, II/3-4, (1965), s. 1-35.

Hasan Onat, “Kızılbaş Farklılaşması Üzerine”, *İslâmiyât*, VI/3, (2003), s. 111-126.

Haydar Gölbaşı, “Modernleşmeyi Engelleyen Arkaik Bir Çatışma Sorunu: Alevi-Sünni Çatışmasının Arka Planı”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, IX/1, (2008), s. 39-61.

Hosein Mirjafari, “İranlı Tarihçilerin Bakış Açısıyla Kanuni Sultan Süleyman'ın Siyaseti ve Kişiliği”, *Osmanlı*, I, Ankara 1999, s. 369-372.

Hulusi Yılmaz, “Nizari İsmaililiği ve Alevilik: İki Farklı Dinî İdrakte Benzeşen Yorumlar Üzerine Deđerlendirmeler”, *Karadeniz Araştırmaları*, VI/22, (Yaz 2009), s. 123-133.

Hüseyin Kayhan, “Selçuklulardan Safevilere Türkmen Meselesi ve Düşündürdükleri”, *Birinci Uluslararası Şah İsmail Hatai Sempozyum Bildirileri (9-11 Ekim 2003-Ankara)*, (Haz. Gülağ Öz), Ankara 2004.

Irene Melikoff, “The Worship of Shah İsmail in Turkey in Past and Present Time”, *Au Banquet Des Quarante*, İstanbul 2001, s. 51-56.

İlhan Şahin, “1638 Bağdat Seferinde Zahire Nakline Memûr Edilen Yeni-il ve Halep Türkmenleri”, *İÜEF Tarih Dergisi*, XXXIII, (Mart 1980 / 1981), s. 227-236.

İrfan Görkaş, “Şah İsmail Hatayî'nin "Pir ü Sultan-ı Âlem" Fikri ve "Kızıl Taç" Simgesi”, *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 49, (2009), s. 125-156.

İsmail Aka, “X. Yüzyıldan XX. Yüzyıla Kadar Şiilik”, *Milletlerarası Tarihte ve Günümüzde Şiilik Sempozyumu, 13-15 Şubat 1993*, İstanbul 1993, s. 69-120.

Jean-Louis Bacque-Grammont, “XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlılar ve Safeviler”, *Prof. Dr. Bekir Kütikođlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 205-219.

Kenan Ziya Taş, “Erzincan ve Şah İsmail”, *Birinci Uluslararası Şah İsmail Hatai Sempozyum Bildirileri (9-11 Ekim 2003-Ankara)*, (Haz. Gülağ Öz), Ankara 2004.

M. Tayyip Gökbilgin, “Arz ve Raporlarına Göre İbrahim Paşa'nın İrakeyn Seferindeki İlk Tedbirleri ve Fütuhâtı”, *Belleten*, XXI/83, (Temmuz 1957), s. 449-482.

Osmanlı – Safevi Münasebetlerine Dair Birkaç Not

Mazlum Uyar, “Safevîler Öncesi İnan'da Tasavvuf ve Safevî Devletinin Ortaya Çıkışı”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, II/7-8, (Kasım 2000-Nisan 2001), s. 85-94.

Mehmet Akif Erdoğan, “1635 Tarihli Revan Kalesi Fetihnamesi”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XIV, (1999), s. 25-43.

Mehmet İpşirli, “Osmanlı Vekayinâmelerinde İnan (XVI-XVII. Asırlar)”, *Tarihten Günümüze Türk-İnan İlişkileri Sempozyumu (16-17 Aralık 2002)*, Ankara 2003.

Mehmet Zahit Yıldırım, “1724-1727 İnan Seferleri Sırasında Askeri Hazırlıklar ve Aksaklıklar”, *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, IV/1, (Haziran 2002), s. 139-153.

Mehregiz-i Mezahirî, “IX-XI. (XV.-XVII.) Yüzyıllarda İnan-Türkiye Arasındaki Kültürel İlişkiler”, *Tarihten Günümüze Türk-İnan İlişkileri Sempozyumu (16-17 Aralık 2002)*, Ankara 2003.

Metin Bozkuş, “XVI. Yüzyılda Osmanlı-Safevi Mücadelesi ve Sivas'ın Konumu”, *Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri, 21-25 Mayıs 2007*, II, Sivas 2007, s. 21-38.

Mustafa Ekinci, “Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Osmanlı-Safevî İlişkileri”, *Türkler*, IX, Ankara 2002, s. 446-458.

Mustafa Eravcı, “Gelibolulu Mustafa ‘Âlî'nin Nushatü's-Selâfînde 1578-1579 Trans-Kafkas Seferine Dair Eleştirileri ve Bunların Tarihi Önemi”, *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, III/1, (Haziran 2001), s. 31-40.

Mustafa Eravcı, “II. Şah İsmail Döneminde Doğu Anadoludaki Safevi Tehdidi”, *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)*, Elazığ 2002, s. 291-303.

Nesib Nesibli, “Osmanlı-Safevi Savaşları, Mezhep Meselesi ve Azerbaycan”, *Türkler*, VI, Ankara 2002, s. 893-898.

Nezihi Aykut, “IV. Murad'ın Revan Seferi Menzîlnâmesi”, *İÜEF Tarih Dergisi*, XXXIV, (1984), s. 183-246

Nurten Kılıç-Shubel, “XVI. Yüzyıl Avrasya Dünyasında Bölgesel Birlik ve Çeşitlilik Osmanlı, Özbek, Safevi ve Hin-Babürlü İmparatorlukları: Bütünsel Bir Yaklaşım”, *Osmanlı*, I, Ankara 1999, s. 431-442.

Oktay Efendiyev, “Sultan II. Bâyezid ve Şah İsmail”, *XIII. Türk Tarih Kongresi*, III/1, Ankara 2002, s. 89-96.

Oktay Efendiyev, “Şah Tahmasb'ın Şahsiyetine Dair”, *Türkler*, VI, Ankara 2002, s. 920-924.

Özer Küpeli

Özer Küpeli, “Osmanlılar ve Doğu Ticaret Yolları Üzerine (XV-XVII. Yüzyıllar)”, *Prof.Dr. Necmi Ülker'e Armağan*, (Haz. Nilgün Nurhan Kara-Latif Daşdemir-Özer Küpeli), İzmir 2008, s. 391-406.

Qiyas Şükürov, “Safevîlerde Av Geleneğinin Oluşumu ve I. Şah İsmail Dönemi Av Merasimleri”, *Acta Turcica*, I/1, (Ocak 2009), s. 56-71.

Remzi Kılıç, “Diyarbakır ve Güneydoğu Anadolu'nun Osmanlı Devleti'ne Katılması”, *I. Uluslararası Oğuzlardan Osmanlıya Diyarbakır Sempozyumu, Bildiriler*, (Edt. Remzi Balin), Diyarbakır 2004, s. 575-589.

Remzi Kılıç, “Osmanlı Devleti'nin İran Politikası (16. ve 17. Yüzyıllar)”, *Türk Dış Politikası, Osmanlı Dönemi*, I, (Edt. Mustafa Bıyıklı), İstanbul 2008, s. 75-116.

Remzi Kılıç, “Osmanlı-İran Arasında Kasr-ı Şirin Barış Antlaşması (1639)”, *Türk Kültürü*, XXXIX/460, (Ağustos 2001), s. 479-493.

Remzi Kılıç, “Osmanlılar ile Safevîler Arasında Nasuh Paşa (1612) ve Serav (1618) Antlaşmaları”, *Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim ve Bilim Dergisi*, II/2, (2003), s. 124-134.

Remzi Kılıç, “Şah İsmail'in Dulkadıroğulları Devleti Üzerine Yaptığı Orta Anadolu Seferi (1507) ve Sonuçları”, *I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, (6-8 Mayıs 2004), I, Kahramanmaraş 2004, s. 409-419.

Saim Savaş, “Osmanlı-Safevî Mücadelesinin Toplumsal Sonuçları”, *Türkler*, VI, Ankara 2002, s. 907-919.

Saim Savaş, “XVI. Asırda Safevîler'in Anadolu'daki Faaliyetleri ve Osmanlı Devleti'nin Buna Karşı Aldığı Tedbirler”, *Uluslar Arası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi, 07-09 Nisan 1999 Bildiriler*, Konya 2000, s. 183-197.

Salih Özbaran, “XVI. Yüzyılda Basra Körfezi Sahillerinde Osmanlılar, Basra Beylerbeyliğinin Kuruluşu”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, XXV, (Mart 1971), s. 51-72.

Sayın Dalkıran, “İran Safevî Devleti'nin Kuruluşuna Şiî İnançların Etkisi ve Osmanlı'nın İran'a Bakışı”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 18, (2002), s. 55-102.

Selahattin Döğüş, “Osmanlılar Döneminde Sivas'ta Türkmen İsyancıları (Klasik Çağ)”, *Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri*, 21-25 Mayıs 2007, I, Sivas 2007, s. 85-112.

Osmanlı – Safevi Münasebetlerine Dair Birkaç Not

Stanford Shaw, “Iranian Relations with the Ottoman Empire in the Eighteenth and Nineteenth Centuries”, *Studies in the Ottoman and Turkish History, Life with the Ottomans*, İstanbul 2000, s. 393-407.

Suraiya Faroqhi, “Anayol Kavşağında Bursa: İran İpeği, Avrupa Rekabeti ve Yerel Ekonomi (1470–1700)”, *Osmanlı Dünyasında Üretmek, Pazarlamak, Yaşamak*, (çev. Gül Çağalı Güven-Özgür TÜresav), İstanbul 2003, s. 97-132.

Süleyman Polat, “Sadrazam Mehmet Paşa'nın Revan Seferi Hazırlıkları Aşamasında Osmanlı-Safevi Sınır Bölgesinde Yürüttüğü Faaliyetler”, *Geçmişten Günümüze Türk Ordusu, On İkinci Askerî Tarih Sempozyumu Bildirileri-I, 20-22 Mayıs 2009*, Ankara 2009, s. 209-218.

Şahin Fazıl Farzalı, “Resmî Belgelerde 23 Ağustos Çaldıran Savaşı'nın Nedenleri ve Sonuçları”, *XIII. Türk Tarih Kongresi*, III/1, Ankara 2002, s. 77-88.

Şehabettin Tekindağ, “Şah Kulu Baba Tekeli İsyanı”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, I/3, (1967), s. 34-39; I/4, (1968), s. 54-59.

Şehabettin Tekindağ, “Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığı Altında Yavuz Sultan Selim'in İran Seferi”, *İÜEF Tarih Dergisi*, XVII/22, (1967–8), s. 49-78.

Tofiq Teyyuboğlu Mustafazade, “Safevî Hanedanı'nın Son Yılları”, *Türkler*, VI, Ankara 2002, s.925-935.

Tufan Gündüz, “Şah İsmail'in Eşi Taçlı Begüm”, *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 51, (2009), s. 223-234.

Vatan Özgül, “Kızılbaşlık ve Türkmenler”, *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 32, (2004), s. 255-274.

Yusuf Küçükdağ, “Osmanlı Devleti'nin Şah İsmail'in Anadolu'yu Şişleştirme Çalışmalarını Engellemeye Yönelik Önlemleri”, *Osmanlı*, I, Ankara 1999, s. 269-281.

Yusuf Küçükdağ-Bilal Dedeyev, “Safevilerin Nesebine Farklı Bir Bakış”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, II/6, (Kış 2009), s. 415-424.

KAYNAKLAR

Aka (2001), İsmail Aka, “Güzide-i Esnâd-i Siyasî-i İran ve Osmanî: Devre-i Kacarîye cild-i evvel (İran ve Osmanlı Siyasî Belgelerinden Seçmeler: Kacarlar Devri), I. Cild, (1211–1270 / 1796–1854); II. Cild, (1271–1313 / 1854–1895)”, *Belleten*, LXV/243, (Ağustos 2001), s. 713-737.

Özer Küpeli

Çetinkaya (2005), Nihat Çetinkaya, *Kızılbaş Türkler (Tarihi, Oluşumu ve Gelişimi)*, İstanbul 2005.

Deacon (2004), *The Chronicle of Deacon Zak'aria of K'anak'er (Zak'areay Sarkawagi Patmagrut'iw)*, (translation and commentary by George A. Bournoutian), Costa Mesa, California 2004.

İnalcık (1996), Halil İnalcık, "Bursa I: XV. Asır Sanayi ve Ticaret Tarihine Dair Vesikalar", *Osmanlı İmparatorluğu, Toplum ve Ekonomi*, İstanbul 1996, s. 203-258.

İnalcık (2000), Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, 1300-1600*, I, (edt. Halil İnalcık-Donald Quataert; çev. Halil Berktaş), İstanbul 2000.

Kütükoğlu (1993), Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyâsî Münasebetleri (1578-1612)*, İstanbul 1993.

Lockhart (1959), Laurance Lockhart, "The Persian Army in the Safavid Period", *Der Islam*, XXXIV, (1959), s. 91-93.

Ocak (1999), Ahmet Yaşar Ocak, "Din ve Düşünce", *Osmanlı Medeniyeti Tarihi*, I, (edt. Ekmeleddin İhsanoğlu), İstanbul 1999, s. 107-220.

Quinn (2000), Sholeh A. Quinn, *Historical Writing During the Reign of Shah 'Abbas: Ideology, Imitation, and Legitimacy in Safavid Chronicles*, Salt Lake City 2000.

Quinn (2003), <http://www.iranica.com/articles/historiography-vi>

Saray (1999), Mehmet Saray, *Türk-İran İlişkileri*, Ankara 1999.

Savaş (2002), Saim Savaş, "Osmanlı-Safevî Mücadelesinin Toplumsal Sonuçları", *Türkler*, VI, Ankara 2002, s. 907-919.

Savaş (2002), Saim Savaş, *XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik*, Ankara 2002.

Viaggi (1843), Pietro della Valle, *Viaggi di Pietro della Valle il Pellegrino*, I, (edt. Mario Schipano is by G. Gancia), Brighton 1843 (Farsçası için bkz. *Sefernâme-i Piyetro della Valle*, I-II, (çev. Mahmud Bihfiruzi), Tahran 1380).

Walsh (1962), J. R. Walsh, "The Historiography of Otoman-Safavid Relations in the Sixteenth and Seventeenth Centuries", *Historiens of the Middle East*, London 1962, s. 196-209.

Yazıcı (2001), Tahsin Yazıcı, "Safeviler", *İslam Ansiklopedisi*, X, 2001, s. 53-60.